

STRATEGI FÖR EN HÅLLBAR ANTIBIOTIKA- ANVÄNDNING

September 2014

NÄRODLAD
POLITIK

CENTERPARTIET

ANTIBIOTIKARESISTENS – EN TICKANDE BOMB

Alexander Flemings banbrytande upptäckt av penicillinet 1928 och den utveckling av olika typer av antibiotika som sedan följde, innebar på många sätt en medicinsk revolution. Sjukdomar som tidigare haft mycket hög dödlighet fick genom penicillinet ett botemedel. För sin upptäckt tilldelades Alexander Fleming Nobelpriset 1945. Redan i sitt tacktal vid prisutdelningen varnade han för risken att en överanvändning av antibiotika skulle kunna leda till att det blev verkningslöst.

Idag kan vi konstatera att Alexander Flemings farhåga har besannats. Många år av hög användning av antibiotika i såväl sjukvården som i djuruppfödning har lett till en situation där antibiotikan är på väg att förlora sin effekt. Bara i Europa uppgår antalet dödsfall till följd av antibiotikaresistens till 25 000 per år och kostnaderna som resistensen medför uppgår till cirka 13 miljarder kronor årligen enligt EU:s smittskyddsinstitut ECDC.¹

Sjukvården är idag helt beroende av antibiotika. Varje år rapporteras i Sverige mellan 1 300-1 500 fall av pneumokocker, som är en av de viktigaste orsakerna till lunginflammation och ofta leder till dödsfall hos framför allt äldre människor. Omkring 35 000 – 40 000 fall av klamydia – som kan leda till infertilitet – inrapporteras årligen. Även enklare infektioner – såsom bihåleinflammation, infekterade sår, halsfluss och urinvägsinfektion – kan leda till stort lidande om inte behandling med antibiotika sätts in. Samtidigt ökar antalet fall av multiresistenta bakterier stadigt varje år.² I Danmark rapporterades om 105 personer som smittats av MRSA bara i juli i år. Det är den högsta siffran någonsin under en månad. Sedan 2012 har totalt fyra danskar avlidit på grund av resistenta bakterier.³ Om vi inte lyckas vända utvecklingen riskerar vi att stå inför en medicinsk katastrof.

Utvecklingen kring antibiotikaresistens är något som oroar svenskarna. Under vårens EU-valrörelse bidrog diskussionen om danskt griskött till att dålig djurhållning och onödigt användande av antibiotika i djuruppfödning seglade upp som en av de viktigaste valfrågorna. Vi kan konstatera att detta fortsätter att vara centrala frågor för väljarna även i höstens val. Enligt en färsk undersökning som utförts av Demoskop anger 2 av 3 av de tillfrågade att antibiotikafrågan är mycket eller ganska viktig för hur de ska rösta i höstens val.⁴

Minskad antibiotikaanvändning är en av de viktigaste politiska frågorna. För att få bukt med antibiotikaresistensen krävs ett målmedvetet och brett angreppssätt. Vi måste minska användningen av antibiotika generellt – inte minst inom djuruppfödningen. Vi måste också växla upp arbetet med att få fram nya typer av antibiotika.

¹ Europeiska Kommissionen, 2014

² Folkhälsomyndigheten, 2014

³ http://www.ssi.dk/Aktuelt/Nyheder/2014/2014_05_Fakta%20om%20MRSA%20og%20MRSA%20398.aspx

⁴ Demoskop, 1 031 intervjuer i en telefonrekryterad internetpanel under perioden 14 - 18 augusti 2014.

I denna rapport presenterar Centerpartiet tio konkreta förslag för att minska användningen av antibiotika bland både människor och djur. Då frågan är gränsöverskridande är det nödvändigt att arbeta både internationellt, nationellt och dessutom regionalt och lokalt inom hälso- och sjukvården. I rapporten presenterar vi därför åtgärder på internationell nivå och EU-nivå, samt reformer som vi vill genomföra i Sverige.

10 FÖRSLAG FÖR MINSKAD ANTIBIOTIKAANVÄNDNING

1. Tillsätt en global kriskommission för antibiotika

Centerpartiet vill att Sverige tar på sig ledartröjan och tar initiativ till en global kriskommission för antibiotika. Vi måste i grunden förändra synen på hur antibiotika används och skapa en ökad medvetenhet om vilka stora risker en överanvändning innebär för människors liv och hälsa. Centerpartiet vill se en internationell forskargrupp med uppdrag att ta fram en motsvarande Stern-rapport för antibiotika. Forskarna ska titta på vilka konsekvenser överanvändningen innebär. Den så kallade Stern-rapporten skrevs av den brittiske ekonomen Sir Nicholas Stern på uppdrag av den brittiska regeringen. Rapporten publicerades 2006 och satte ett pris på följderna av den globala uppvärmningen. Den gav eko världen över och satte klimatfrågorna högt på dagordningen. Samma krismedvetenhet måste världen ha även för den skenande antibiotikaresistensen.

Centerpartiet har i Alliansens valmanifest fått gehör för att regeringen ska ta initiativ för ett ökat internationellt samarbete och engagemang för att minska överanvändningen av antibiotika inom sjukvården och livsmedelsproduktionen. Vi kommer att driva på för att detta arbete sätts igång omedelbart under nästa mandatperiod.

Vår ambition är att kommissionen ska leda fram till tre saker.

- Sätta ett pris på antibiotikaanvändningen
- Engagera fler av världens ledare i frågan
- Komma till en gemensam ambition om minskad onödig användning av antibiotika

2. Främja drivkrafter som gör det lönsamt att forska fram ny antibiotika

I år är det 27 år sedan som den senaste antibiotikan upptäcktes. I en värld där resistensen ökar allt snabbare är bristen på nya former av antibiotika ett stort problem. För att världen ska klara av den ökande antibiotikaresistensen är det helt nödvändigt att nya antibiotika utvecklas. Idag hindras forskningen att ta nya steg, dels eftersom det är komplicerat rent biologiskt att upptäcka nya antibiotika, dels eftersom läkemedelsbolagen har svårt att skapa lönsamhet i sådan forskning. Centerpartiet vill därför genomföra en grundlig analys av hur EU och den svenska staten kan bidra till en god forskningsmiljö, till exempel genom att se över möjligheten till kortare och bredare patent, som skulle öka incitamenten att ta fram nya läkemedel, eller genom att ytterligare stärka forskningsinsatserna på området.

Vi vill också fortsätta att utveckla det samarbete som USA och EU redan genomför, samt se till att de internationella regelverk som finns främjar forskning på ny antibiotika på bästa tänkbara sätt.⁵ Vi kommer att driva denna fråga både på ministernivå och i EU-parlamentet.

3. Sätt ett gemensamt nordiskt mål om att inom fem år ha lägst antibiotikaförskrivning i Europa.

En rapport från Nordiska rådet om det framtida nordiska hälsosamarbetet föreslår ett gemensamt nordiskt mål för minskad antibiotikaförskrivning. Idag har Nederländerna lägst antibiotikaförskrivning (mätt i antalet doser per dygn och tusen invånare) i Europa. Även om majoriteten av de nordiska länderna har en lägre antibiotikaförskrivning än det europeiska genomsnittet, finns stora skillnader länderna emellan. Sverige – som idag har den lägsta antibiotikaförskrivningen i Norden – borde därför ta på sig ledarskapet för ett gemensamt nordiskt mål.

Vi föreslår att underlag tas fram för ett toppmöte mellan företrädare för regeringarna i de nordiska länderna under 2015, som kan lägga fast riktlinjerna för ett gemensamt arbete för att nå detta mål.

4. Ge tullen befogenheter att beslagta antibiotika

Genom enkla knapptryck, på några sekunder, kan vem som helst köpa antibiotika via nätet. Omkring 200 000 nätsökningar på läkemedel per månad gjordes i Sverige enligt en undersökning från Livsmedelsverket 2013, samtidigt visar siffror från WHO att över 50 procent av alla läkemedel som säljs via oseriösa webbsidor är förfalskade. I en aktion mot illegala läkemedel som Läkemedelsverket och Tullverket deltog i för två år sedan utgjorde antibiotika mer än vart tionde beslag.

Tullverket vittnar om att flödet av läkemedel ökat och att de inte kan beslagta försändelser om de kommer från ett annat EU-land, även om de vet att det innehåller olagliga läkemedel. Första halvåret 2011 gjorde tullen 129 000 beslag av olagliga läkemedel från tredje land. Under samma tidsperiod 2014 hade den siffran sjunkit till drygt 40 000 beslag. Tullverket säger att detta beror på så kallad reparcelling. Paket med olagliga läkemedel packas helt enkelt om i något EU-land för att undgå Tullverkets kontroll. Detta är en lucka som Centerpartiet vill täppa till. Vi ser det som motiverat att ändra regelverket eftersom överanvändning av antibiotika är ett så stort hot mot människors hälsa. Vi förslår att tullen får befogenheter att beslagta antibiotika även om den kommer från annat EU-land.

5. EU-register för antibiotikaanvändning

Idag använder både Cypern och Italien 30 gånger mer antibiotika i sin djuruppfödning än Sverige och Tyskland använder 13 gånger mer.⁶ Antibiotikan används ofta som en kompensation för en dålig djurmiljö. Istället för att förebygga sjukdomar hos djuren med en god djuromsorg, överanvänds antibiotika med resistenta bakterier som följd. Detta

⁵ Transatlantic Taskforce on Antimicrobial Resistance: http://www.cdc.gov/drugresistance/pdf/TATFAR-Progress_report_2014.pdf

⁶ Europeiska läkemedelsmyndigheten, 2013

anser Centerpartiet är fullständigt oacceptabelt. Konsumenter ska kunna få tillgång till kött som fötts upp utan onödig antibiotika.

Centerpartiet föreslår därför ett gemensamt EU-register för all antibiotikaanvändning vid djuruppfödning. Genom att synliggöra skillnaderna mellan medlemsstaterna, kan vi sätta press på länderna att minska sin antibiotikaanvändning. Vi kommer att driva denna fråga i EU-parlamentet, med målet att beslut om ett EU-register ska kunna fattas under nästa mandatperiod.

6. Högre krav på alla EU- länder att minska sin antibiotikaanvändning

Centerpartiet vill att EU inför gemensamma mål för att få ned användningen av antibiotika när det gäller djurskötsel. I länder där användningen av antibiotika är omfattande är också multiresistenta bakterier i köttproduktionen regel, snarare än undantag. Vi behöver skärpa reglerna i EU och sätta ett tak för antibiotikaanvändning. Vi vill se att målet ligger på minst samma nivå som användningen ser ut i Sverige i dag. I dag finns en gemensam strategi i unionen, men det är bara Sverige som lever upp till den. De bindande målen ska kopplas till sanktioner som ska drabba de gårdar där reglerna inte följs. Straffet ska bland annat kunna innebära avdrag på det EU-stöd jordbrukare i hela unionen får. Dessutom vill Centerpartiet göra det förbjudet för veterinärer att sälja antibiotika. 2011 såldes drygt 8000 ton veterinärt förskrivna antibiotika i EU.⁷

7. Måltidslyft och krav på minst svenska djurskyddsregler i alla upphandlingar

Grisuppfödningen har minskat kraftigt i Sverige och utländskt kött som är framtaget med låga djurskydds krav och med stora mängder antibiotika har ersatt den svenska produktionen. Vi har i Sverige förbjudit kupering av svansar på grisar, vi har slagit fast att suggor inte får fixeras, att djurtransporter inte får vara längre än åtta timmar. Som ett resultat av detta har vi friskare och mindre stressade djur, vilket ger oss lägst antibiotikaanvändning i EU. Dessa framgångar för djurens hälsa ska vi också leva upp till när vi serverar mat till våra barn i förskolan och till våra äldre i omsorgen. Vi ska inte servera barn mat som är olaglig att producera i Sverige eller mat som är fullproppad med antibiotika.

Kommuner och landsting måste börja ställa krav på att den mat de köper för skattepengar minst motsvarar svensk djurskyddslagstiftning. Något annat är inte acceptabelt. Vi kommer att föreslå överläggningar mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) efter valet för att få fram en gemensam handlingsplan för att förändra upphandlingen inom kommuner och landsting på denna punkt.

För att ytterligare stärka arbetet med mer hållbar mat går vi till val på att införa ett måltidslyft för äldreboenden och förskolor. Detta finns med i Alliansens valmanifest och förslag till budget på 2015. Vi föreslår att det utformas i samråd med SKL i gemensamma överläggningar.

⁷ Europeiska läkemedelsmyndigheten, 2013

8. Öka kunskapen om antibiotikaresistens

Landstingen och regionerna i landet bedriver ofta informationskampanjer i form av exempelvis affischer i kollektivtrafiken med jämna mellanrum. Centerpartiet vill driva på för att landsting och regioner ska genomföra informationsinsatser kring riskerna med överanvändning av antibiotika.

Idag ingår information om bland annat infektioner, kost och tänder i de föräldragrupper som ordnas av barnvårdscentralerna (BVC). Centerpartiet anser att information om riskerna med överanvändning av antibiotika borde kunna lyftas in inom ramen för föräldragrupperna. Småbarnsföräldrar är ofta pådrivande för att få antibiotika utskrivet för åkommor där det inte alltid är nödvändigt. De är därför en viktig målgrupp att informera för att användningen ska kunna minska. Om BVC kan bidra till ökad kunskap bland föräldrar om antibiotika kan det bidra till en försiktigare användning.

9. Höjda krav på minskad förskrivning av antibiotika inom sjukvården

Patientsäkerhetsöverenskommelsen mellan regeringen, SKL och Socialstyrelsen innehåller bland annat mål om minskad antibiotikaförskrivning i landstingen. En del av överenskommelsen består av en prestationsbaserad satsning som 2014 omfattar sammanlagt 525 miljoner kronor. Det gemensamma arbetet med att minska antibiotikaförskrivningen har varit framgångsrikt – förskrivningen minskade i alla landsting 2013. Jämfört med tidigare år är detta en positiv utveckling, då merparten av alla landsting inte lyckades kvalificera sig. Centerpartiet tycker att det är dags att höja nivån och skruva åt kraven ytterligare. Vi föreslår därför att kraven höjs för att få del av prestationsersättningen för minskad antibiotikaförskrivning och att ersättningen samtidigt höjs. På så sätt skapas ytterligare morötter för landstingen att växla upp sitt arbete.

10. Stoppa spridningen av multiresistenta bakterier inom sjukvården

Alliansregeringen har prioriterat frågan om antibiotikaresistens högt de senaste åren, bland annat genom Patientsäkerhetsöverenskommelsen. Förra året gjorde regeringen nya förstärkningar av arbetet med att stoppa spridningen av antibiotikaresistenta bakterier genom ökade anslag till Folkhälsomyndighetens arbete. Centerpartiet vill fortsätta att satsa på Folkhälsomyndighetens arbete även under den kommande mandatperioden. Vi vill också slå vakt om arbetet med STRAMA (Strategigruppen för rationell antibiotikaanvändning och minskad antibiotikaresistens) och de lokala STRAMA-grupperna ute i landstingen.

MOT EN MER HÅLLBAR ANTIBIOTIKAANVÄNDNING

Det är dags att världen vaknar. Om vi inte tar hotet om antibiotikaresistens på allvar riskerar vi både människoliv och enorma kostnader för samhället. Centerpartiets övertygelse är att antibiotikafrågan kräver både lokal och global handling. Sverige kan inte ensamt bromsa utvecklingen mot antibiotikaresistens. Men precis som i klimatfrågan kan vi vara ett föredöme och ta täten i ett målmedvetet internationellt arbete.

Centerpartiet kommer därför att driva frågan om minskad antibiotikaanvändning i såväl EU som i andra internationella sammanhang, samtidigt som vi kommer att driva på för ytterligare åtgärder inom Sverige. Vårt mål är att mat ska vara fri från antibiotika och att antibiotikan ska finnas kvar som ett pålitligt botemedel även för framtida generationer.